

NASJONAL
OPERAEN
NASJONAL
BALLETTEN

TU
R
AN
D
OT

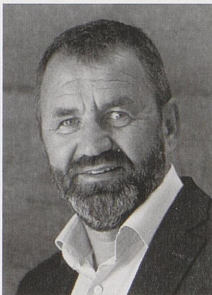

KJÆRE PUBLIKUM!

Ariene «Nessun dorma» og «Signore, ascolta» har bidratt til å gjøre Puccinis siste opera til en av verdens mest kjente. Komponisten døde før han rakk å fullføre dette verket, som både satte et punktum for hans karriere og for en lang og rik italiensk operatradisjon.

Det var ikke bare skrantende helse som satte en stopper for operaens fullføring. For Puccini – som hadde en forkjærlighet for de sterke, men selvoppgørende kvinnene, Mimì, Cio-Cio-San og Floria Tosca – stoppet det opp da Liù døde og punktet vi kunne plassere vår sympati forsvant. Idet Liù ofres i maktspillet, mister seieren sin ære og den påståtte lykken sin glans. Dette gjenspeiles i Franco Alfanos fullføring av Puccinis skisser, som kommer til kort både musikalsk og dramatisk. Den merkelige slutten har gjort operaen utfordrende å iscenesette på en troverdig måte.

Vi velger i stedet å vise den ufullendte versjonen av *Turandot*, som ender ved Liùs – og Puccinis – død. Når vi ikke vet om prinsen og prinsessen får hverandre, ender eventyret som et ubesvart spørsmål. Det forunderlige ved denne fortellingen blir stående. I tillegg gjør det Liù til en enda viktigere skikkelse. En annen årsak til at *Turandot* har vært utfordrende å sette opp, er det usedvanlige møtet mellom Carlo Gozzis commedia dell'arte-versjon av det opprinnelige persiske eventyret på den ene siden, og den romantiske operaens store form og uttrykk på den andre.

I denne sammenstillingen er det en tendens til at det lette, underholdende og upretensjose, som er en viktig del av denne historien, drukner.

Regissør Andreas Homoki har i sin versjon lyktes i å ta vare på både det humoristiske og intime, samtidig som han gjennom effektfull kor-regi også får fram det truende ved massenes suggesjon i møte med maktapparatets brutalitet.

Denne produksjonen byr på flere kjærkomne gjensyn. Ikke minst er vi glade for å ha John Helmer Fiore tilbake i huset, med det musikalske ansvaret for Operaorkestret, Operakoret og en sterk solistgruppe. Blant dem er Elizabeth Blancke-Biggs, som besøkte oss i 2013 i en imponerende rolledebut som Salome. Nå gir hun seg i kast med *Turandot* – et av de vanskeligste sopranpartier som finnes, med sine enorme krav til styrkegrad og stemmeomfang.

Det er også en glede å ha Diego Torre tilbake. Tenoren har tidligere gjestet Nasjonaloperaen som Rodolfo i *La bohème*, Tebaldo i *I Capuleti e i Montecchi* og Pinkerton i *Madama Butterfly*. Rollen som Calaf deler han med Henrik Engelsviken, mens *Turandot* også synges av Irina Rindzuner; hun har tidligere gjort dette partiet ved en rekke operahus. I den viktige rollen som Liù møter vi to av Nasjonaloperaens dyktige sopran-solister, Marita Sølberg og Eli Kristin Hanssveen.

VELKOMMEN INN!

Per Boye Hansen, *operasjef*

TURANDOT

MUSIKK Giacomo Puccini

LIBRETTO Giuseppe Adami og Renato Simoni, basert på Carlo Gozzis drama

MUSIKALSK LEDELSE John Helmer Fiore

REGI Andreas Homoki

MEDANSVARLIG FOR GJENOPPSETNINGEN Arturo Gama

DRAMATURGI Ilse-dore Reinsberg

SCENOGRAFI OG KOSTYMEDESIGN Wolfgang Gussmann

KOSTYMEDESIGN Frauke Schernau

LYSDESIGN Franck Evin

URPREMIERE 25. april 1926, La Scala, Milano

NORGESPREMIERE 30. november 1995, Den Norske Opera

PREMIERE DENNE OPPSETNINGEN 9. oktober 2004, Semperoper Dresden

30. april 2016, Den Norske Opera & Ballett

NORSKE UNDERTEKSTER Per Fosser

ENGELSKE UNDERTEKSTER Peter Kreiss, etter avtale med Royal Opera House, Covent Garden

Dette er en leieproduksjon fra Semperoper Dresden.

OPERASJEF Per Boye Hansen

ANSVARLIG UTGIVER Den Norske Opera & Ballett

ADM. DIR. Nils Are Karstad Lysø

I REDAKSJONEN Ingeborg Norshus, redaktør / Hedda Høgåsen-Hallesby, dramaturg

Erik Berg, fotograf / Live Bergitte Molvær, grafisk designer / John C. Anthony, oversetter

TRYKK 07 Media AS

Byen er i en tilstand av frykt og terror. Folkemengden har samlet seg og venter på henrettelsen av enda en ekteskapskandidat for prinsesse Turandot. For å få gifte seg med henne må hver av kandidatene løse tre gåter. Hvis en kandidat ikke finner løsningen, blir han halshugd.

I mengden støter den avsatte, lutfattige og hjemløse gamle kong Timur på sin sønn Calaf, som har vært savnet lenge. Faren er helt blind og må stole på hjelpen fra den uselviske unge slavepiken Liù. Hun er hemmelig forelsket i sønnen hans og ofrer seg selv for ham.

Da Calaf får se prinsessen, blir han umiddelbart bergtatt og bestemmer seg for å ta utfordringen, på tross av at faren bønnfaller ham om å la være. I tillegg prøver Liù og de tre ministrene Ping, Pang, Pong å appellere til hans medfølelse. Ping, Pang og Pong klager over sin skjebne i det inhumane spillet om liv og død.

Mengden samler seg igjen. Den gamle keiseren, Turandots far, prøver å overtale Calaf til å gi opp vågestykket, men til ingen nytte. I konfrontasjonen med Turandot lykkes Calaf i å løse gåtene. Folket feirer sin nye helt.

Turandot nekter å gifte seg med Calaf, som sier at hvis hun kan løse hans gåte, og finne ut hva han heter innen daggry neste morgen, vil han overgi seg til bøddelen uten kamp. Turandot godtar utfordringen, men forlanger at folket må finne den fremmedes navn, hvis ikke venter dødsstraff dem alle. Ping, Pang og Pong og det truede folket bønnfaller Calaf om å forlate byen, men forgjeves.

Liù og Timur blir tatt til fange. Siden de har blitt observert sammen med Calaf, blir Turandot tilkalt for å avhøre dem. For å beskytte Timur hevder Liù at hun alene vet hva den fremmede heter. Men for å holde på hemmeligheten, begår hun selvmord.

HANDLING

Elizabeth, Bianca Biggs, Turndel

OM Å SETTE OPP ET UFULLSTENDIG VERK

En samtale med regissør Andreas Homoki og scenograf Wolfgang Gussmann.

Skal det mot til for å sette opp Puccinis ufullendte Turandot?

ANDREAS HOMOKI Egentlig krever det ikke mer mot enn enhver annen kunstnerisk avgjørelse. I tilfellet *Turandot* hadde vi flere forskjellige muligheter: Vi kunne velge mellom Franco Alfanos opprinnelige, altså uforkortede sluttversjon som ble laget til urframføringen i 1926, den forkortede Alfano-versjonen til Arturo Toscanini, dirigenten ved urframføringen, og Luciano Berios versjon, som sto ferdig i 2002. Vi valgte å se bort fra alle disse alternativene og ende der Puccinis fulle partitur stopper. Dette synes vi passer best med verkets karakter.

Naturligvis var det Puccinis hensikt å fullføre verket, det er det ingen tvil om. Men under arbeidet oppsto det tydeligvis en dynamikk som hindret ham i å gjøre det ferdig. Og denne dynamikken interesserer meg. Verket er alltid klokere enn opphavsmannen.

Jeg tror at ett av problemene under Puccinis arbeid med *Turandot* var det litterære utgangspunktet, altså commedia dell'arte-stykket av Carlo Gozzi. En viktig bestanddel i Gozzis teaterestetikk er typer og masker som scenefigurer. Puccini, derimot, komponerte utpreget realpsykologisk. Sannsynligvis er dette årsaken til at han strebet etter å gi Turandots motspiller i Gozzi-stykket emosjonell tyngde, utstyre henne med lidenskap og med svært mye varme – med kjøtt og blod, rett og slett. Og dermed førte hennes død til at maskepreget ved de andre skikkelsene ble enda mer påtakelig.

Jeg tror at det var nettopp derfor Puccini ikke kom seg videre. Liùs varme og de andres maskeaktige preg blir plutselig til en motsetning og til et samfunnskritisk moment. Puccini sier til oss at det slett ikke finnes noen kjærlighet i dette samfunnet, at det eneste som eksisterer, er angst og undertrykkelse. Dette utsagnet, at Liù er det eneste virkelig

følende mennesket og dermed må bli knust av denne verden, oppstår til syvende og sist av den formelle motsetningen mellom to forskjellige teaterstilene.

Vår avgjørelse om bare å spille stykket fram til punktet der det opprinnelig tar slutt, altså fram til Liùs død, har også formelle dramaturgiske konsekvenser for regien. Vi har ønsket å betone det fragmentariske ved stykket og viser at med Liùs død blir handlingene til resten av personene i stykket meningsløse. Da går stykket og musikken egentlig i oppløsning, lik et tau som trevles opp i den ene enden. Istedenfor å knytte sammen de løse trådene, viser vi dem fram.

WOLFGANG GUSSMANN Vi byr ikke på noen lykkelig slutt, for noe sånt er egentlig helt illusorisk i *Turandot*. Uansett om man ser på Alfano- eller Berio-versjonen, er operaens såkalte lykkelige slutt mer enn tvilsom.

Ensomheten disse to menneskene – Turandot og Calaf – opplever, er sterk i denne iscenesettelsen. Trøstesløsheten som blir stående igjen, og det uoppnåelige ved den lykken som både Turandot og Calaf hver på sitt vis søker, blir enda tydeligere. Disse følelsene hører med i den totale helheten av emosjoner som stykket hviler på.

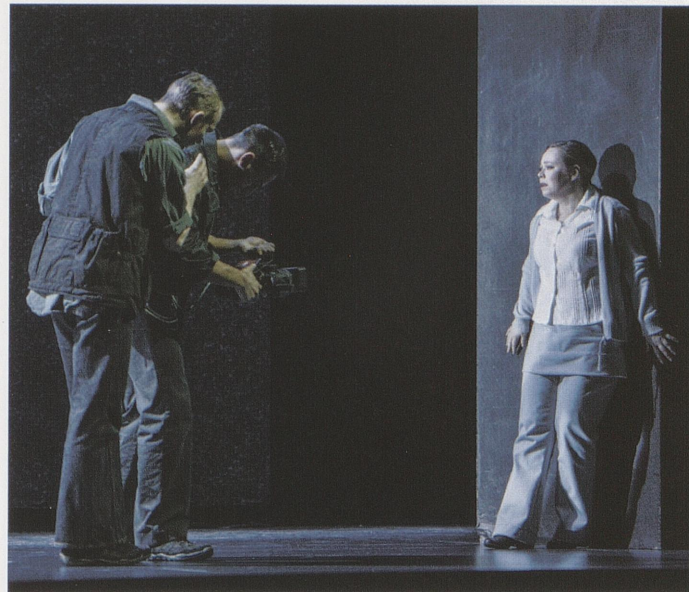
Hvordan har du jobbet scenografisk for å bygge opp om disse følelsene?

Stringensen og trangheten vi oppnår med veggene, er like virksomme som de er funksjonelle. Når veggene beveger seg fram og tilbake og en menneskemengde i dødsangst blir drevet sammen, presset gjennom eller drevet ut, fører det til en slags interaksjon mellom veggene og disse menneskene. Det liker jeg. Jeg er ikke et «dekormenneske», jeg vil at elementene på scenen virkelig skal bli spilt på, bli brukt og fylle en innholdsmessig mening.

Hvordan kom dere på ideen om å konfrontere virkeligheten og medievirkeligheten med hverandre på scenen?

WG Helt fra begynnelsen av var det viktigste spørsmålet hvordan vi skulle greie å framstille det uoppnåelige ved prinsesse Turandot. Hvilke metaforer har vi i dag for «uoppnåelighet» og «prinsesse»? Tenk på ikonene på TV, på film, i sporten, på rockekonsserter. Mange kjenner situasjonen: En popstjerne går ut på scenen, selv er du 150 meter unna, du vet at du ikke greier å komme deg fram til rampen, men andre har greid det. Du står der i trengselen som i et dragsug. Eller: Idollet mitt opptre på TV, men er utenfor min rekkevidde. Kameraet og fjernsynet skaper nettopp den distansen og avstanden som Turandot opprettholder bak sine murer og sin isnende kulde.

AH Det er åpenbare paralleller mellom tidligere tiders eventyr og eventyrene fra vår egen tid, som blir fortalt gjennom TV-mediet. TV fører til at mennesker ikoniseres til idoler og blir vår tids prinser og prinsesser. Ofte takler de det ikke personlig. De må beskytte seg, eller så går de til grunne av det. Tenk på

Marita Sølberg, Liù

Monroe, Michael Jackson eller Elvis Presley, for ikke å snakke om Lady Di – en virkelig prinsesse fra vår egen tid. I den moderne tid har det vært TV-mediet som har opphøyet mennesker over målestokken for det normale menneskelige, og skaper en parallell til dette merkvverdige Peking, der en uoppnåelig keiser og en uoppnåelig prinsesse står over et folk.

Polariteten mellom oppe og nede, kunngjøringene overfor folket, et folks angst, det å bli observert: Alt dette har fått meg til å tenke på dystre framtidssvisjoner som Orwells *1984*, der man blir observert og der bildeskjermene er overalt.

WG I spenningen mellom de enkle menneskene «nede», som begjærer ikonet, og ikonet selv, er det sistnevnte som bestemmer spillereglene. Det hele fortoner seg som en fjernsynsquiz, en film eller et tv-spill: Noe må på en eller annen måte bli løst for at man skal få åpnet den siste døra eller komme seg fram til kofferten der millionen befinner seg. Jeg tror at vi med dette bildet er svært tett på Puccini og selve verket, mer enn den vanlige oppsetningstradisjonen til operaen.

På hvilken måte er dere tettere på?

WG Vanligvis står Turandotskikkelsen i en «kjempestaffasjedekorasjon», og på grunn av de mange «offentlige» menneskene i scenen, er hun overhodet ikke i en stilling der hun kan vise noen private følelser. Men når man gjør gåtescenen slik vi gjør den, nemlig som en scene for to, og lar Turandots monolog før gåtescenen være intim, er det mulig å framstille denne kvinnens psykologi. Det er dette som er det spennende.

► Teksten sto på trykk i Semperoper
Dresdens program fra 2004.

Motstående side:

Henrik Engelsen, *Calaf*
Espen Langvik, *Ping*
Thorbjørn Gulbrandse, *Pong*
Thor Inge Falch, *Pang*
-

Denne siden:

Diego Torre, *Calaf*
-
Elizabeth Blancke-Biggs, *Turandot*
Diego Torre, *Calaf*

Espen Langvik, Ping, Marius Røh Christensen, Pong, Thorbjørn Gulbrandsen, Pong
Elizabeth Blanche Biggs, Turandot, Marita Søbørg, Liu, Diego Torre, Calaf, Guenès Guerle, Timur

TO BLAD LIÙ

Sant nok: Det er prinsesse Turandot som hersker. Men det er den kvinnelige slaven Liù som griper oss. Marita Sølberg og Eli Kristin Hanssveen har begge sin rolledebut i denne høyt elskete sopranrollen.

– Jeg kommer nok aldri til å synge selvmordsarien på samme måte igjen. Jeg har sunget den mange ganger på konsert tidligere. Men heretter blir den annerledes. Man blir jo farget av hele rolletolkningen, av det å skulle gestalte det livet som gjennomlevs i løpet av operaforestillingen, sier Eli Kristin Hanssveen, som skal alternere med Marita Sølberg i rollen som Liù.

Også Sølberg har allerede et nært forhold til de vakre ariene i *Turandot*. Første gang hun sang «Signore ascolta» var da hun vant Dronning Sonja Internasjonale Musikkonkurranse, i 2001. «Tu che di gel sei cinta» sang hun på eksamen ved Norges musikkhøgskole i 2004. Begge er med på CD-en hun kom ut med i mars, *Opera Arias*.

– Liù er en litt typisk sopranrolle, som ender i en fantastisk dødsarie. Her får du virkelig Puccini på sitt beste, sier Sølberg.

Hun fikk med seg Operaens tidligere musikk sjef John Fiore som musikalsk leder på CD-innspillingen. Det er også han som dirigerer Operaorkestret i oppsetningen av *Turandot*.

– Det er så herlig å ha ham tilbake på huset, sier Hanssveen.

– Fiore betyr jo blomst, og det er nettopp det han er, en hel musikalsk oase.

– GODT Å SYNGE PUCCINI Selv om forestillingen inneholder en rekke kjente og kjære stykker, er *Turandot* likevel ikke den mest spilte operaen. Det var den siste han skrev, og som han ikke rakk å fullføre. Eleven hans, Franco Alfano, skrev en slutt noen år senere, basert på Puccinis skisser. Regissør Andreas Homoki har imidlertid valgt å slutte stykket der Puccini måtte gi tapt – med Liùs selvmord.

Men hva er det egentlig med Puccini og musikken hans?

– Puccini er usedvanlig flink til å lage opera for *stemmer*.

Han kan det å skrive for den enkelte stemmen. De lange linjene han skaper, gjør det lett å forme musikken. Det er rett og slett godt å synge. Samtidig har han en nerve i musikken, en måte å bygge og framføre dramaet på, sier Sølberg, og får støtte av Hanssveen:

– Bare hør hvordan han gjentar temaene, prenter inn hva og hvem som kommer. Du hører jo hele handlingen i musikken!

STILLE, DRAMATISK

Sist vi så Sølberg i en Puccini-oppsetning i Bjørvika, var som Mimì i Stefan Herheims oppsetning av *La bohème*, en rolle hun fikk Kritikerprisen for.

– I den operaen ligger det en bittersøtthet gjennom hele historien. Slik er det også i *Turandot*. Liùs selvmordsarie handler nok mye om dødsangst, men samtidig har den noe både fandenivolsk og bittert i seg, sier Sølberg.

Hanssveen beskriver rollen som Liù som «stille, dramatisk».

– Hun er den mest forsiktige av dem alle. Hun rommer store følelser som hun forsøker å vise, men ved hjelp av små virkemidler. Først mot slutten av stykket bryter hun helt ut. Det er også det beste, rent sanglig sett, i alle fall for meg. Det er herlig å jobbe med å sentrere og implodere energien, la de små tingene lenge være de viktige, for så å bare BOOOM!

SMERTE OG KJÆRLIGHET

Tidligere på dagen har regissør Homoki sagt at det er jo nettopp dette vi vil ha, denne lille, ømme, nydelige skapningen, som til slutt tar rotta på oss emosjonelt og som får oss til å gi oss over.

– Det er sterkt å få lov til å være i den rollen, og skulle la folk virkelig få kjenne på Liùs smerte, sier Hanssveen.

Men hvem er egentlig Liù?

– Som slave vet hun at hun hele tiden lever på Turandots nåde. Det gjør på et vis at hun ikke har noe å tape. Hun vet at hun skal dø når herskeren bestemmer det. Samfunnet som skildres har vel ingen paralleller til i dag. Det måtte være Nord-Korea. Alle vet at

Liù må dø når hun begynner å opponere mot Turandot. Liùs ydmykhet må til, skal hun overleve som slave. Men hun er samtidig sterk, og hun har ikke minst lært å kjenne kjærligheten. Hvem blir ikke forelsket, når Calaf synger «Nessun dorma», spør Sølberg og ler.

Hun peker på hvordan Puccini skaper disse stille momentene, som får tiden til å stoppe opp.

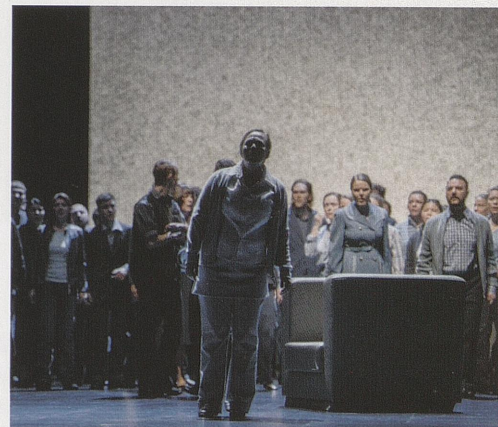
– Som når Liù synger om kjærlighet. Det er en så vakker stund.

MÅ FINNE DIN EGEN LIÙ

Verken Hanssveen eller Sølberg har sett *Turandot* på scenen før.

– Det eneste jeg har sett, er et gammelt opptak fra The Metropolitan i New York, sier Sølberg.

Hanssveen snakker imidlertid med begeistring om en tysk LP-innspilling hun har, med Ingrid Bjoner som Turandot.

Diego Torre, *Calaf*
Elizabeth Blancke-Biggs, *Turandot*
–
Marita Sølberg, *Liù*

– Orkestret spiller så intenst at man skulle tro de skal henges ved daggry, og Ingrid Bjoner synger bare så nydelig! Jeg har også en innspilling med Birgit Nilsson som Turandot, Renata Tebaldi som Liù og Jussi Björling som Calaf. Den er ikke så gær'n, den heller! Men når du jobber med en rolle som Liù, er målet å ikke gjøre det helt som alle andre. Du må finne din egen Liù. Samtidig har både Homoki og regiassistent Arturo Gama veldig klare tanker om historien. Når jeg spør hvorfor gjør vi ditt og hvorfor skjer datt, har de som regel et svar.

LOS ANGELES OG OSCARSBORG

Sølberg har vært mye ute og reist det siste halve året. Hun har spilt Mimì i *La bohème* ved Wien Staatsoper, og Pamina i *Tryllefloyten* ved Los Angeles Opera.

– Jeg elsket Los Angeles! Været var fantastisk, og kollegaene ved LA Opera var de mest inkluderende, sosiale og varme jeg noen gang har møtt som gjest. Produksjonen var i regi av australske Barrie Kosky, og har hatt voldsom suksess over hele

operaverdenen. Det finnes to sett som løper samtidig, så mens jeg sang i LA, var det også forestillinger i Madrid.

Senere denne våren skal hun være solist når Kringkastingsorkestret og Operakoret inviterer til Verdis *Requiem*. Og når en ny operasesong er i gang til høsten, venter *Pagliacci* av Ruggerio Leoncavallo.

Hansveen er derimot ikke ferdig med Puccini når *Turandot* er ferdigspilt. I august skal hun fylle rollen som Madama Butterfly i regi av Mira Bartov på utescenen på Oscarsborg.

Kontrasten til rollen hun nettopp kommer fra, som transhuman i Rolf Wallin og Mark Ravenhills helt nye opera *Elysium*, kunne nok ikke vært større.

Eli Kristin Hansveen, *Liù*
Guenes Guerle, *Timur*

–
Eli Kristin Hansveen, *Liù*
Henrik Engelsviken, *Calaf*

– Ja det var virkelig noe helt annet enn romantiske Puccini. *Elysium* var så altoppslukende, og med et veldig komplisert tonespråk. I så måte er jeg litt in between ennå, litt i fritt fall, nå når jeg driver og omstiller meg.

DAGSREVV-SENDING

Målet hennes når hun nå jobber med å forme rollen som Liù, er å skape en skikkelse som publikum faktisk blir nysgjerrige på. Hva tenker og gjør Liù nå? Hva skjer nå?

– Det er ingenting som er så kjedelig som å sitte i salen og se noe som er flatt og ensformig. Publikum skal få slippe det. Det er jo liv og død vi formidler. Det er en Dagsrevy-sending vi serverer!

Derfor gjør hun noe litt annerledes hver kveld.

– Det må jeg bare. Det jeg gjør på scenen, må være *live*, det må være her og nå. Vi er tilsynelatende ute etter det perfekte, men da blir jo alt bare kjedelig og polert. Så jeg kjenner etter hver kveld hvordan musikken og tolkningen beveger seg

forskjellig fra forestilling til forestilling, hvordan motspillernes energi varierer og gir ulike respons, hvilken styrkegrad som behøves akkurat denne kvelden. Det varierer. Og der er dirigent Fiore så god å ha med på laget, for han er virkelig til stede, sier Hanssveen.

Elizabeth Blancke-Biggs, *Turandot*
 Marita Sølberg, *Liù*
 Diego Torre, *Calaf*
 –
 Guenes Guerle, *Timur*
 Marita Sølberg, *Liù*

**GÅTENE
ER
TRE,
MEN
DØDEN
ER
ÉN!**

1 Gjennom natten
flyr et skimrende spøkelse.
Det sprer sine vinger og stiger
over den uendelige, svarte menneskeheten.
Hele verden påkaller det,
og hele verden trygler det.
Men spøkelset forsvinner med morgengryet,
for å gjenfødres i hjertet!
Hver natt fødes det
og hver dag dør det.

2 Det flakker som ild,
men er ikke ild!
Iblant i ørske,
det kan rase og brenne som feber!
Uvirksomhet gjør det matt.
Hvis du taper eller dør,
kjølner det.
Hvis du drømmer om seier, flammer det på ny.
Stemmen du hører, skremmer deg,
og gløder som solnedgangen.

3 Is som tenner deg,
men som kjølnes av din ild!
Like lys som mørk!
Hvis hun setter deg fri,
gjør hun deg til slave.
Hvis hun godtar deg som slave,
gjør hun deg til konge!

TURANDOT OG DRØMMEN OM DEN FREMMEDE

Turandot er en underlig opera. Den er en siste blomstring i en over 300 år lang historie, der opera fungerte som samtidens definerende populærmusikk. Tiden da nye operaarier ble morgendagens hits, tiden da klassiske operakomponister ble hyllet som helter – den døde med Giacomo Puccini.

I tillegg er *Turandot* den siste av en lengre rekke operaer som reflekterte en sterk interesse for det eksotiske og den fremmede. Fra Napoleons invasjon av Egypt i 1798 og gjennom kontakten med kolonilandene, økte den europeiske interessen for Orienten kraftig gjennom det 19. århundret. Vi finner den i *Moses i Egypt* av Rossini (1818), *Jodinnen* av Halévy (1835), *Afrikanerinnen* av Meyerbeer (1865), via *Aida* av Verdi (1871), *Samson og Dalila* av Saint-Saëns (1877), *Lakmé* av Delibes (1883), over til verker fra det 20. århundret, som *Salome* av Strauss (1905) og Puccinis andre opera fra Det fjerne østen, *Madama Butterfly* (1904).

Turandot er også en underlig opera på den måten at den reiser en rekke spørsmål, som i motsetning til prinsessens gåter blir stående ubesvart. Hvorfor blir Calaf så tiltrukket av henne? Vil hun egentlig ikke ha noen mann? Og hvorfor har stakkars Liù valgt å hengi seg til denne tartar-prinsen – til og med ofre livet sitt for ham – bare fordi han en gang smilte til henne?

PUCCINIS KINA

Puccini søkte stadig etter nye verdener: latinerkvarteret i Paris i *La bohème*,

Californias gullminer i *La fanciulla del West*, Nagasakis havn i *Madama Butterfly*. I mars 1920, etter en lunsj med de som ble *Turandots* librettister, Giuseppe Adami og Renato Simoni, ble han fristet til å gi seg i kast med enda én: den forbudte by Peking, slik den opptrer i Carlo Gozzis stykke med samme navn fra 1762.

Det skulle ikke bli noen lett reise. I desember 1922 skrev han til Adami og klagde sin nød: «Denne kinesiske verdenen! Jeg har prøvd igjen og igjen å skrive musikk til åpningsscenen i andre akt, men jeg får det ikke til. Jeg føler meg ikke komfortabel i Kina.»

Selv om *Madama Butterfly* og *Turandot* oppsto i en tid da begrepet «den gule fare» ble brukt som et politisk slagord, var det ukomfortable Kina i høy grad en verden Puccini skapte selv. I likhet med *Madama Butterfly* ville han at musikken skulle ta oss med til Det fjerne østen – eller hvert fall til ideen om det, slik det i flere århundrer hadde vært til stede i europeisk kunst i form av diverse chinoiserie (stilform i europeisk kunst). Puccini fikk Adami og Simoni til å redusere Gozzis fire hoff-skikkelser til tre og erstatte deres commedia dell'arte-aktige navn (Pantalone, Tartaglia, Brighella og Truffaldino) med de mer «autentiske» kinesiske: Ping, Pang og Pong. Adelma, som hos Gozzi er Turandots favorittslave, blir til den selvoppofrende Liù – et navn komponisten selv syntes låt kinesisk. At navnet Turandot er av persisk opphav, syntes derimot ikke å plage komponisten nevneverdig.

Av baron Fassini Camossi, som tidligere hadde vært italiensk diplomat i Kina, hadde Puccini fått en liten spilledåse med kinesiske melodier. Tre av disse brukte han direkte i *Turandot*, som folkemelodien «Mo Li Hua» (jasminblomsten). Den høres første gang i barnekoret etter påkallelsen av månen i første akt, men får etter hvert rollen som et ledemotiv for prinsessen selv. En annen folkemelodi, «Sian Chok», var utgangspunkt for Liùs «Signore, ascolta», og vi hører fragmenter av den

kinesiske nasjonalhymnen når de tre ministrene prøver å overtale Calaf. Den musikalske fargen han var på jakt etter ble også fremkalt ved hjelp av femtone-skalaen (lyden av bare de sorte tangentene på pianoet) og mesterlig orkestrering, der en mengde perkusjonsinstrumenter inngår som en del av paletten.

Elizabeth Blancke-Biggs, *Turandot*
Espen Langvik, *Ping*,
Marius Roth Christensen, *Pang*
Thorbjørn Gulbrandsøy, *Pang*
Marita Sølberg, *Liù*

KINAS TURANDOT

I mange år var det ikke tillatt å oppføre *Turandot* i Folkerepublikken Kina.

Ifølge styresmaktene ga Puccinis opera om isprinsessen et uriktig bilde av landet og av kinesere. Først i 1996 hadde operaen sin Kina-premiere i Beijing, da i en produksjon der handlingen var flyttet til et sted i Midtøsten. Regissør Xu Xiaozhong forklarte valget slik: «En kinesisk prinsesse ville aldri vært så ond som Turandot, men vennlig, lydig og konservativ.»

To år senere var operaen tilbake i Beijing, denne gangen i form av den storslåtte produksjonen *Turandot i den forbudte by*, regissert av Zgang Yimou, dirigert av Zubin Metha. Isprinsessen var ikke lenger forbudt i den forbudte by, men snarere omfavnet som en kinesisk stolthet. Dette ble bekreftet etter OL, da Yimou satte verket opp igjen i 2009, men denne gangen på en arena som rommet 80 000 tilskuere og med en ny slutt, skrevet av en kinesisk komponist.

0180-4
辛
展销

DEN FREMMEDE I VÅRT BILDE

Kanskje handlet *Turandot* aldri om Kina? Operaen er basert på en fransk oversettelse av et persisk folkeeventyr (*Les Mille et un jours* [Tusen og en dager] av François Pétais de la Croix), omskrevet av en italiensk dramatiker (Carlo Gozzi) og senere omskapt av en tysk forfatter (Friedrich Schiller), som igjen inspirerte flere italienske komponister, blant dem Puccini. Og kanskje spilte det «kinesiske» en annen rolle enn det vi tror? I et brev til librettisten Renato Simoni datert 23. mars 1924, ber Puccini om å legge en «kinesisk følelse» til den siste duetten, men han legger til: «jeg vil ha en menneskelig situasjon og når hjertet snakker – enten det er i Kina eller Holland – finnes bare én følelse som er lik for alle».

Kommentaren peker på en viktig funksjon ved fremstillingene av det eksotiske: en samtidig distansering og nærhet. Avstanden den «kinesiske følelsen» eller den «orientalske

fargen» skapte, førte samtidig til en tiltrekning mot det fremmede, fascinerende og forlokkende – en dobbelt funksjon som minner om isprinsessen selv.

Ifølge regissøren bak vår produksjon, Andreas Homoki, er fremmedhet et hovedtema i dette stykket. *Turandot* peker på hvordan det fremmede og uforståelige henger sammen med hengivelse – enten det er snakk om Calafs lidenskap, Liüs kjærlighet, Orientens tiltrekning eller vårt behov for å gi oss hen til noe annet, noe eventyrlig og noe vi ikke helt forstår.

Motstående side:

Espen Langvik, *Ping*
Diego Torre, *Calaf*

–

Denne siden:

Diego Torre, *Calaf*
Elizabeth Blanche-Biggs, *Turandot*

–

Elizabeth Blanche-Biggs, *Turandot*

–

Side 24:

Thor Inge Falch, *Pang*
Henrik Engelsviken, *Calaf*
Thorbjørn Gulbrandsøy, *Pong*

DEAR AUDIENCE!

The arias «Nessun dorma» and «Signore, ascolta» have contributed to making Puccini's final work one of the world's most well-known operas. The composer died before he was able to complete the work, which both marks the end of his career and the end of a long and rich Italian opera tradition.

Not only failing health impeded the completion of the opera. For Puccini, who had a love for strong but self-sacrificing women, such as Mimì, Cio-Cio-San and Floria Tosca, everything stopped when Liù died and what could have been the focus point for our sympathy disappeared. When Liù is sacrificed in the power game, victory loses its honour and the alleged happiness its sweet taste. This is reflected in Franco Alfano's completion of Puccini's sketches, which do not measure up to the task, neither musically nor dramatically. The odd finale has made the opera difficult to stage in a credible way.

We choose instead to show the incomplete version of *Turandot*, which ends at the death of Liù – and Puccini. Not knowing whether the prince and the princess will be together means that this fairy-tale ends with an unanswered question. The singular aspect of this narrative remains as is. Moreover, this makes Liù an even more important character.

Another reason why producing *Turandot* has been challenging is the extraordinary encounter between Carlo Gozzi's commedia dell'arte version of the original Persian fairy-tale, on the one hand,

and the grand design and expression of Romantic opera on the other. In this juxtaposition of two styles, the light, entertaining and unpretentious may easily be drowned, even though they are vital parts of this story.

Andreas Homoki, the director, has in his version succeeded in maintaining the humorous and intimate, while with his striking choir direction he also gives us the threatening impact of the masses in the encounter with the brutality of the powers that be.

This production offers a number of welcome returns to our stage. Not least, we are happy to have John Helmer Fiore back in the house with the musical responsibility for the Opera Orchestra, the Opera Choir and a strong collection of soloists. Among them we have Elizabeth Blancke-Biggs, who visited us in 2013 in an impressive role debut as Salome. Now she is taking on Turandot – one of the most challenging soprano parts there is, with its enormous demands on strength and vocal range.

It is also a pleasure to welcome back Diego Torre. This tenor has earlier visited the National Opera as Rodolfo in *La bohème*, Tebaldo in *I Capuleti e i Montecchi* and Pinkerton in *Madama Butterfly*. He shares the role as Calaf with Henrik Engelsviken, while Turandot is also sung by Irina Rindzuner; she has previously performed this role in a number of opera houses. In the important role of Liù we will have two of the National Opera's talented soprano soloists, Marita Sølberg and Eli Kristin Hanssveen.

WELCOME!

Per Boye Hansen, *Opera Director*

The city is in a state of fear and terror. The crowd has assembled and is awaiting the execution of another candidate for the hand of Princess Turandot. In order to marry her, each candidate has to answer her three riddles. If a candidate fails, he is beheaded.

In the crowd, the deposed, destitute and homeless old King Timur meets his long-lost son Calaf. Completely blind, his father has to rely on the selfless help of the young slave-girl Liù. Secretly in love with his son, Liù sacrifices herself for him.

When the Princess appears, Calaf falls under her spell and resolves to court her. Ignoring pleas from his father and from the three Ministers Ping, Pang, Pong and Liù, who appeals to his compassion, Calaf challenges Turandot. Ping, Pang and Pong lament their fate as part of the inhumane game of life and death.

The crowd assembles again. The old Emperor, Turandot's father, tries to persuade Calaf to give up the enterprise – but to no avail. In his confrontation with Turandot, Calaf succeeds in solving the riddles. The crowd celebrates its new hero.

Turandot refuses to keep her word. Calaf in turn sets her a riddle: if she can discover his name by dawn the following day, he will surrender himself freely to the executioner. Turandot accepts the challenge.

On pain of death, the people are called upon to discover the stranger's name. Ping, Pang and Pong and the intimidated people entreat Calaf in vain to leave the city.

Liù and Timur are captured. As they were seen with Calaf, Turandot is called to interrogate them. Liù wants to protect Timur so she confesses that she alone knows the stranger's name. But she kills herself to keep the secret.

SYNOPSIS

Maritja Solberg, Liv, Guenes Guerles, Jimur,
Diego Torre, Cadaf, Elizabeth, Blanche Biggs, Tiurandi

**JOHN
HELMER
FIORE**

MUSIKALSK LEDELSE John Helmer Fiore var musikkssjef i Den Norske Opera & Ballett fra høsten 2009 til våren 2015. Fiore har tidligere vært sjefdirigent ved Deutsche Oper am Rhein og Düsseldorfer Symphoniker, og gjester jevnlig store operahus både i Europa og USA. Som musikkssjef her dirigerte han konserter, operaforestillinger som *Tosca*, *Lulu*, *Figaros bryllup*, *Ariadne auf Naxos*, *Madama Butterfly*, *Le grand macabre*, *Salome*, *Den flyvende hollender* og *Lohengrin*, balletter som *Nøtteknekkeren* og *Wild Flowers*.

Fiore er spesialist på Wagner, Strauss og Mahler, og har hatt stor suksess med *Fiores Rheinfahrt*, sin egen orkesterversjon av Wagners *Ring*.

Sesongen 15/16 har Fiore dirigert *Norma* ved Grand Théâtre de Bordeaux, *Den flyvende hollender* ved Saxon State Opera i Dresden, *La traviata* ved Zürich Opera og *Cavalleria Rusticana/Pagliacci* ved Deutsche Oper Berlin. Han har også dirigert Budapest Philharmonic, og gjorde tre konserter med European Philharmonic of Switzerland under Montreuxfestivalen. Blant kommende prosjekter kan nevnes *Falstaff* ved Grand Théâtre de Genève og *Nabucco* ved Teatro dell'Opera di Roma.

**TERJE
BOYE
HANSEN**

MUSIKALSK LEDELSE Terje Boye Hansen har vært 40 år i Nasjonaloperaen. Han er utdannet fagottist, musikkpedagog og dirigent, og har fra begynnelsen av 90-tallet vært tilknyttet Den Norske Opera & Ballett som dirigent. Hans repertoar omfatter over 40 operaer, operetter og balletter som *Carmen*, *La Traviata*, *Madama Butterfly*, *Hans og Grete*, *Don Giovanni*, *Così fan tutte*, *Tryllefloyten*, *Ildfuglen* og *Vårofferet*. I mange år var han sentral i Operaens riksoperavirksomhet. Hans engasjement for å gjenoppdage den norske musikkhistorien har resultert i flere konserter og CD-innspillinger. Terje Boye Hansen var fra 2000 til 2006 sjefdirigent for Kristiansand Symfoniorkester.

**ANDREAS
HOMOKI**

REGI Andreas Homoki ble født i Tyskland i 1960, i en ungarsk familie der mange var musikere. Mens han fremdeles var på universitetet i Vest-Berlin, fulgte han Harry Kupfers produksjoner ved Komische Oper i Øst-Berlin, og assisterte ham senere ved flere anledninger. I 1987 ble han ansatt ved Köln Opera som regiassistent og jobbet der jevnlig med Willy Decker.

I 1992 førte Homokis første gjesteproduksjon ham til Geneve, der hans fortolkning av *Die Frau ohne Schatten* vakte internasjonal oppsikt. Andreas Homoki jobbet freelance som operaregissør fra 1993 til 2002, da han tok over etter Harry Kupfer som hovedregissør ved Komische Oper og året etter som direktør samme sted. Siden 2012 har han vært operasjef og administrerende direktør ved operahuset i Zürich. Homoki ble medlem av Berlin Academy of Arts i 1999. Andreas Homoki satte opp *Den flyvende hollender* ved Den Norske Opera & Ballett i 2014/2015.

**WOLFGANG
GUSSMANN**

**SCENOGRAFI OG KOSTYME-
DESIGN** Wolfgang Gussmann har jobbet som scenograf og kostymedesigner siden 1979, til og begynne med nesten utelukkende med Willy Decker, og så også med Andreas Homoki fra 1992. Han har også arbeidet sammen med regissører som Harry Kupfer, Johannes Schaaf og andre.

Gussmann har jobbet med mer enn 160 produksjoner for operahus som Wiener Staatsoper, operaene i München, Hamburg, Dresden og Stuttgart; Deutsche Oper og Komische Oper Berlin; operahusene i Leipzig og Köln; Opera Bastille og Châtelet i Paris; De Nederlandse Opera i Amsterdam, La Scala i Milano og Metropolitan Opera New York. Han har vunnet en rekke priser i Frankrike, Italia og Spania, og ble i 2002 tildelt «Chevalier des Arts et des Lettres»-ordenen for sitt bidrag til Frankrikes kulturliv.

Wolfgang Gussmann har også laget kostymene og scenografien til barneoperaen *The enchanted pig*, for Zürich Opera, og *Tristan og Isolde* i Tokyo. Hos oss har han vært ansvarlig for scenografi og kostymer i *Den flyvende hollender* og *Katja Kabanova*.

FRAUKE SCHERNAU

KOSTYMEDESIGN Frauke Schernau har sin design- og kostymeutdannelse fra Wien, der hun studerte med Erich Wonder, og senere med Eckehard Grüber i München. I syv år jobbet hun som assistent for designer Jürgen Rose, før hun ble leder for kostymeavdelingen på Théâtre Royal de la Monnaie i Brussel 1989–1990. Hun har hatt forskjellige oppdrag for tv-selskapet ZDF, og var ansvarlig for kostymedesign til den europeiske premieren på *Marie Antoinette – The Musical*. Fra 1991 har hun vært kostymesjef for Semperoper i Dresden, som fremdeles er hennes faste base. Her har hun gjort kostymedesign i produksjoner med regissører som Peter Konwitschny, Willy Decker, Wolfgang Gussmann, Harry Kupfer og Annette Jahns. Hun har også hatt et nært samarbeid med den bulgarsk-tyske regissøren Vera Nemirova i produksjonene *Otello* i Dresden og *Idomeneo* i Mainz, og i 2012 fulgte *La clemenza di Tito* ved Lucerne-festivalen.

FRANCK EVIN

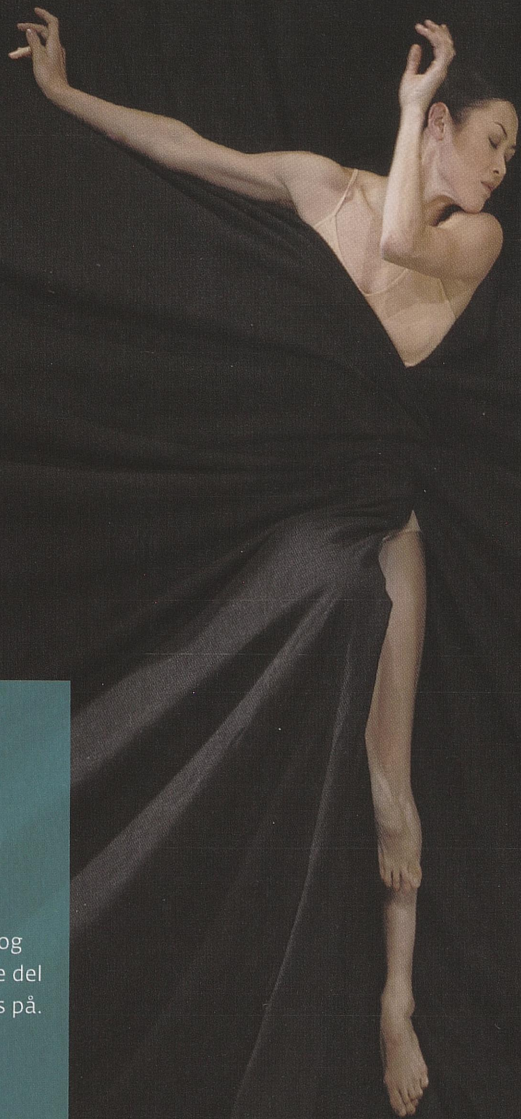
LYSDESIGN Franck Evin er født i Nantes i Frankrike. Han mottok i 1983 stipend fra det franske Kulturministerium, og ble ansatt som assistent for lysmester ved Opéra de Lyon. Har arbeidet han blant annet med Ken Russell og Bob Wilson. Siden 1986 har han jevnlig jobbet ved Düsseldorfer Schauspielhaus, og også vært virksom i Nantes, Strasbourg, Montpellier, Paris, Caen, Lyon, Bochum, Wien, Los Angeles, Bonn og Brussel. De siste årene har han hatt oppdrag for operahus i Oslo, Amsterdam, Stockholm, Tokyo, München Staatsoper, Opéra de la Bastille i Paris og La Scala i Milano. Siden sesongen 1995/96 har han vært kunstnerisk leder for lysavdelingen ved Komische Oper i Berlin. Her har han gjort lysdesignet på oppsetninger som *Kjærligheten til de tre appelsiner*, *Don Giovanni*, *Csardasfyrstinnen*, *Alcina*, *Die Entführung aus dem Serail*, *Lady Macbeth fra Mzensk*, *Figaros bryllup*, *Eugene Onegin*, *Così fan tutte* og *Rosenkavaleren*. Han mottok i 2006 Den tyske sceneprisen i kategorien lysdesign for operaen *Così fan tutte*. Evin var lysansvarlig for Stein Winges *Jorden rundt på 80 dager*, som ble satt opp på DNO&B i 2010, og i Andreas Homokis *Den flyvende hollender*.

Diego Torre, Calaf, Thorbjørn Gulbrandsøy, Pong
Marius Røh, Christensen, Pong, Espen Langvik, Pong

Elizabeth Blanche-Biggs, Turodor

DNB

DNB samarbeider med idrettsforbund, kulturinstitusjoner og ideelle organisasjoner over hele landet.

DNB har i over 20 år hatt et samarbeid med Den Norske Opera & Ballett, en kulturinstitusjon som både tar vare på og utvikler kunstarter som en stadig større del av befolkningen har lært seg å sette pris på.

Stolt sponsor av mangfoldet

ET UNIKT SAMARBEID

Color Line er en høyt verdsatt partner for oss i Operaen. Vårt samarbeid foregår på to viktige satsningsområder:

For det første har vi inngått en langsiktig avtale om finansieringsbistand til Barnekoret ved Den Norske Opera & Ballett. Dette skjer gjennom et betydelig årlig bidrag fra Color Lines lotterimidler. På denne måten er Barnekoret blitt styrket i den grad at det vekker internasjonal oppmerksomhet.

Våre mange unge og entusiastiske sangertalenter får i dag et bedre pedagogisk tilbud enn vi ellers kunne gitt dem. Samtidig er Barnekorets repertoar blitt utvidet, og i løpet av få år har dette også medført flere nye norske operaer for barn og ungdom. Det betyr et større tilbud til vårt unge publikum.

Og sist, men ikke minst, har Color Lines sjenerøse støtte satt oss i stand til å samarbeide med barnekor og operaselskaper over hele landet, gjennom samproduksjoner og ressursutveksling.

Men Color Line tenker også nytt og fremtidsrettet innenfor sitt eget virkefelt. Selskapet har lenge gått i bresjen for et mer vitalt samspill mellom reiseliv og kultur. Derfor har de invitert Den Norske Opera & Ballett med på å skape et rikere tilbud til utenlandske turister.

Med skreddersydde billett-, besøks- og cruisepakker har dette allerede gitt oss en økt tilstrømning av et internasjonalt publikum. Det gjør Norge til et mer attraktivt reisemål og Den Norske Opera & Ballett til et mer vitalt hus.

I tillegg er planen at også våre egne opera- og ballettelkere skal anspores til å reise ut. Så kommer de kanskje kyndigere tilbake og blir det krevende hjemmepublikummet ethvert operahus vil ønske seg!

Den Norske Opera & Ballett er svært takknemlige for den rollen Color Line spiller som inspirator, støtte-spiller og samarbeidspartner.

Kan vi friste med en go'bit?

Sushi, søte fristelser eller 3-retters middag? I Byporten kan du utfordre smaksløkene. Våre serveringssteder diskler alltid opp med fristende go'biter.

Bambus Noodles Eksotisk og spennende, smaksrikt og livlig. Her får du noodles-retter, supper og vårruller av ypperste kvalitet tilpasset norske ganer - både til de som liker det sterkt og til de som foretrekker den milde, eksotiske smaken.

Bambus Sushi Her brukes kun ferske og førsteklasses råvarer når erfarne sushi-kokker med omhu og omtanke tilbereder maten. Moderne asiatisk mat. Bred og variert meny med retter fra Kina, Thailand, Vietnam og Japan.

BIT Nystekte baguetter i forskjellige størrelser, dansk rugbrødsandwich, fransk landbrød og nydelige salater med akkurat det du vil fra et rikholdig utvalg - med flere hjemmelagde dressinger. BIT har et godt utvalg baristakaffe og en fristende og populær bakevaredisk med ferske, hjemmelagde bakevarer.

Egon Restaurant En uformell restaurant med en svært innholdsrik og variert meny, enten du er ute for å spise frokost, lunsj, middag eller du bare ønsker en snack eller en kopp kaffe. En, to eller tre retter, pizza, salater, hamburger, tapas m.m. Egen barnemeny. Og naturligvis glutenfrie alternativer. Uteservering med 225 plasser.

Espresso House Hos Espresso House er kaffen en lidenskap, men du får også ferskt bakverk fra eget bakeri, nylagde salater, sandwiches som serveres kalde eller varme, yoghurter, smoothie og et stort utvalg kalde drikker. Her kan du nyte alle dagens måltider.

Funky Frozen Yogurt Et selvbetjenings-konsept med yoghurt-is. Du velger selv hva du vil ha, ned til minste detalj. Smaksvariantene er mange, og du får også sorbet'er. Ca. 30 topping-alternativer - både de sunne og de mer morsomme.

Italo's Pizza & Pasta Her får du et utsøkt utvalg av ekte italiensk hjemmelaget pasta, pizza og småretter.

Let & Godt serverer herlig kebab og hamburgerere. Inngang fra Biskop Gunnerus' gate.

SmoothieXchange Vi lager smoothies "The American Way". Kun ferske naturlige bær og frukter, uten tilsetning av sukker eller konserveringsmidler. Du kan også tilsette forskjellige typer proteiner, hvetegress, coconut oil mm.

Subway Her får du subs og salater i alle tenkelige varianter. Du kan velge mellom 5 brødtyper til din sub, som vi lager fersk foran øynene dine, akkurat slik du vil ha den. Et stort utvalg drikke, kaffe og cookies.

Taza Taza Ekte indiske retter, salater, wraps og nystekte nanbrød fra egen stenovn. Vi har naturligvis også indisk te, nypresset appelsin- og grønnsaksjuice, mango-lassi og nydelig kaffe.

I **Lobbybaren på Scandic Hotel** kan du nyte en kopp kaffe, forfriskninger og noe smågodt.

De fleste av våre spisesteder har Take away og levering i Oslo. Levering også til selskaper.

Serveringsstedene du ikke finner alle andre steder

Åpningstid butikker: 10-21 [20]
Enkelte butikker åpner tidligere.
Serveringssteder og kiosker åpent tidlig og sent.

www.byporten.no

Send sms
BYPORTEN til 2242

Har du
husket å få
OBOS-rabatt?

OBOS-medlemmer får rabatt på Den Norske Opera & Ballett

Melder du deg inn i OBOS nå, stiller du mye sterkere den dagen du skal kjøpe din egen bolig. Medlemskapet gir deg dessuten en rekke fordeler også alle de årene du ikke benytter deg av forkjøpsretten:

- Inntil 50 % rabatt på bolig- og kulturtilbud.
- Svært gode betingelser på lån, sparing og forsikring.
- Forkjøpsrett til 80 000 nye og brukte OBOS-boliger.

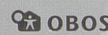
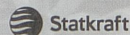
BLI MEDLEM:

www.obos.no eller send sms: **OBOS** til **2030**.

FRA PRØVESAL TIL TEPPEFALL

VI SAMARBEIDER MED DEN NORSKE OPERA & BALLETT

SAMARBEIDSPARTNERE

Den Norske Opera & Ballett takker følgende samarbeidspartnere og bidragsytere
/The Norwegian National Opera & Ballet gratefully acknowledges the support of
the following sponsors and contributors:

Hovedsamarbeidspartnere:

Main Sponsors:

Det Norske Veritas
DNB
OBOS
PwC
Statkraft
Volvo Car Norway
Color Line

Samarbeidspartnere:

Sponsors:
Mills
Norsk Tipping
Radisson Blu Plaza Hotel

Partnere med særskilt avtale:

Anders Jahres Humanitære
Stiftelse
Hathon Holding

Prosjektpartnere:

Project partners:
ConocoPhillips
Danske Bank
Kistefos
Umoe

Den Norske Opera & Ballett takker
følgende institusjoner og stiftelser for
verdifulle bidrag:

The Norwegian National Opera &
Ballet gratefully acknowledges inval-
uable contributions from the following
institutions and foundations:

Skipsreder Tom Wilhelmsens Stiftelse
Operaens Venner

Den Norske Opera & Ballett er heleid
av den norske stat og mottar et årlig
driftstilskudd bevilget av Stortinget.
The Norwegian National Opera &
Ballet is a publicly owned company
receiving an annual grant from the
Norwegian Parliament.

OPERAEN.NO

